

اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي الرَّحِيمَ



وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه تربیت معلم آذربایجان

دانشکده الهیات

پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد

رشته علوم قرآن و حدیث

**بررسی روایات اسرائیلی تفسیر سوره‌ی بقره**

**در جامع البیان طبری**

استاد راهنما:

دکتر رقیه صادقی نیری

استاد مشاور:

دکتر صمد عبداللهی عابد

پژوهشگر:

سیده فاطمه پژوهیده

بهمن/۱۳۹۰

تبریز / ایران

تقدیر:

”الحمد لله رب العالمین“

با سپاس به درگاه یگانه بی‌همتا که مرابا این کلام آسمانی و روح بخش آشنا کرد تا به قدر وسع خود بتوانم جرعه‌ای از آن را بچشم و یقیناً بیخ اثری بدون زحمت و مشورت شکل نمی‌گیرد و این پایان نامه حاصل زحمات بی‌شائبه‌ی اساتید گرامی تقدیرم خانم دکتر رقیه صادقی نسری در سمت استادار اسما و آقای دکتر محمد عبداللہی عابدی به عنوان مشاور بوده که مرا صبورانه در تدوین این پژوهش یاری کردند.

در آخر از تشویق‌های پدر و مادر به‌تر از جانم و به‌چنین خانواده‌ی مهربانم تشکر می‌کنم که مراد سوزان در مسیر پر فراز و نشیب زندگیم راه‌نمایی کردند و از خداوند متعال طول عمر با عزت برایشان خواستارم.

سیده فاطمه پژوهشگر

بهمن ۱۳۹۰

تقدیم:

پیشکش بہ ساحت مقدس یگانہ ای کہ انتظار را معنای کند

بہ شاعر علم و ایمان

بہ معنای ہستی

بہ او کہ آمدنی است

بہ یوسف زہرا (سلام اللہ علیہا)

بہ مهدی موعود (عج)



## چکیده :

یکی از موضوعاتی که در حوزه‌ی فرهنگ اسلامی از جایگاه قابل تأملی برخوردار است ، «اسرائیلیات» می-باشد. اسرائیلیات به معنای داستان یا افسانه‌هایی که منشأ اسرائیلی دارد و از یک منبع یهودی سرچشمه گرفته است ؛ ولی در اصطلاح مفسران و محدثان، این اصطلاح ، مفهوم وسیع‌تری به خود گرفته و شامل تمام افسانه‌های کهنی است که از گذشتگان وارد تفسیر ، حدیث و تاریخ شده است . تاریخ ورود اسرائیلیات را عصر صحابه و حداثی بین وفات پیامبر (ص) و عصر تابعین دانسته‌اند . از جمله عوامل ظهور و شیوع اسرائیلیات در تفاسیر اسلامی می‌توان به ارتباط مسلمانان با اهل کتاب و ضعف فرهنگی غرب اشاره کرد و تفاسیر اسلامی در مواجهه با اسرائیلیات مواضع مختلفی را اتخاذ کرده‌اند . برخی تنها آن‌ها را نقل کرده و از نقد و بررسی آن خودداری کرده‌اند ، برخی سند این روایات را آورده‌اند ؛ ولی به جز موارد اندک ، به نقد آن پرداخته‌اند و برخی پس از نقل آن‌ها به نقدشان نیز پرداخته‌اند.

تفسیر طبری (جامع البیان عن تأویل القرآن) ، یکی از قدیمی‌ترین تفاسیر کهن قرآن ، اثر محمد بن جریر است که در آن فراوانی روایات اسرائیلی به چشم می‌خورد و از طریق افرادی چون وهب بن منبه ، ابن جریر ، سدی ... نقل و بیشتر در زمینه‌ی قصص و تواریخ انبیاء می‌باشد، و در این رساله ، به نقد این اکاذیب در تفسیر نامبرده پرداخته شده است.

**کلید واژه‌ها:** روایات ، تفسیر جامع البیان ، اسرائیلیات ، سوره بقره ، طبری

عنوان	شماره صفحه
مقدمه.....	۱
<b>فصل اول: کلیات و آشنایی اجمالی از اسرائیلیات</b>	
۱-۱- کلیات.....	۴
۱-۱-۱- تعریف و بیان مسئله.....	۴
۱-۱-۲- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق.....	۵
۱-۱-۳- اهداف پژوهشی.....	۶
۱-۱-۴- سئوالات و فرضیه‌های پژوهشی.....	۶
۱-۱-۵- پیشینه نظری و تجربی موضوع.....	۷
۱-۱-۶- روش انجام تحقیق.....	۷
۱-۲- آشنایی کلی با اسرائیلیات.....	۸
۱-۲-۱- مفهوم اسرائیلیات.....	۸
۱-۲-۲- مصادر اسرائیلیات.....	۹
۱-۲-۲-۱- کتب تحریف شده‌ی یهود و نصارا.....	۹
۱-۲-۲-۱- منابع یهود.....	۹
۱-۲-۲-۱- الف - تورات.....	۱۰

- ۱۰..... تلمود. ب - ۱-۱-۲-۲-۱
- ۱۱..... منابع مسیحیت. ۲-۱-۲-۲-۱
- ۱۱..... انجیل. الف - ۲-۱-۲-۲-۱
- ۱۱..... خیال‌پردازی مسلمان‌نماهای اهل کتاب. ۲-۲-۲-۱
- ۱۲..... اقسام اسرائیلیات. ۳-۲-۱
- ۱۳..... زمینه‌ها و انگیزه‌های گسترش اسرائیلیات. ۴-۲-۱
- ۱۴..... ارتباط مسلمانان با اهل کتاب. ۱-۴-۲-۱
- ۱۶..... عظمت علمی اهل کتاب. ۲-۴-۲-۱
- ۱۶..... وجوه اشتراک متون دینی یهود با قرآن کریم. ۳-۴-۲-۱
- ۱۷..... حذف اسناد روایات و خوش بینی نسبت به اهل کتاب. ۴-۴-۲-۱
- ۱۸..... ممنوعیت نگارش حدیث. ۵-۴-۲-۱
- ۱۸..... حذف فضائل اهل بیت (ع). ۶-۴-۲-۱
- ۱۹..... میدان دادن دستگاه خلافت به داستان‌سرایان. ۷-۴-۲-۱
- ۲۱..... مسامحه در نقل و بررسی روایات. ۸-۴-۲-۱
- ۲۱..... کینه و دشمنی شدید یهود. ۹-۴-۲-۱
- ۲۲..... گستره‌ی اسرائیلیات در تفسیر:..... ۵-۲-۱
- ۲۲..... مبدأ ورود اسرائیلیات به تفاسیر قرآن. ۶-۲-۱



- ۲۳..... ۱-۶-۲-۱- ورود اسرائیلیات به تفاسیر در عصر صحابه
- ۲۴..... ۱-۶-۲-۲- رواج اسرائیلیات در عهد تابعین.....
- ۲۵..... ۱-۶-۲-۳- دامنه‌ی گسترش اسرائیلیات پس از عهد تابعین.....
- ۲۵..... ۱-۷-۲-۷- آشنایی با مروّجان اسرائیلیات در جامعه‌ی اسلامی.....
- ۲۶..... ۱-۷-۲-۱- چهره‌های اصلی اسرائیلیات.....
- ۲۶..... ۱-۷-۲-۱- عبدالله بن سلام.....
- ۳۰..... ۱-۷-۲-۲- کعب الاحبار.....
- ۳۱..... ۱-۷-۲-۳- وهب بن منبه.....
- ۳۲..... ۱-۷-۲-۴- عبدالملک بن عبدالعزیز بن جریج.....
- ۳۲..... ۱-۷-۲-۵- تمیم داری.....
- ۳۳..... ۱-۷-۲-۲- راویان اثرپذیر از دانشمندان اهل کتاب.....
- ۳۳..... ۱-۷-۲-۱- عمر بن الخطاب.....
- ۳۴..... ۱-۷-۲-۲- عبدالله بن عمر بن الخطاب.....
- ۳۵..... ۱-۷-۲-۳- عبدالله بن عمرو بن العاص.....
- ۳۶..... ۱-۷-۲-۴- ابوهریره دوسی.....
- ۳۷..... ۱-۷-۲-۵- مجاهد بن جبر مکی.....
- ۳۸..... ۱-۷-۲-۶- محمد بن کعب.....
- ۳۸..... ۱-۷-۲-۷- مقاتل بن سلیمان.....

- ۳۹..... ۸۲-۷-۲-۱ محمد بن اسحاق.....
- ۴۰..... ۹-۲-۷-۲-۱ عکرمه.....
- ۴۰..... ۸۲-۱ دلایل پذیرش یا عدم پذیرش روایات اهل کتاب.....
- ۴۱..... ۱-۸۲-۱ نقد و بررسی ادله قرآنی.....
- ۴۱..... ۱-۱۸-۲-۱ آیاتی که موافقان دال بر رجوع به اهل کتاب دانسته‌اند.....
- ۴۲..... ۸۲-۱-۲ آیات مخالف به رجوع به اهل کتاب.....
- ۴۴..... ۲-۸۲-۱ نقد و بررسی ادله روایی.....
- ۴۴..... ۱-۲-۸۲-۱ روایات دال بر جواز.....
- ۴۵..... ۲-۲-۸۲-۱ روایات دال بر عدم جواز.....
- ۴۶..... ۹-۲-۱ مدافعان اسلام راستین و نقش برجسته‌ی آن‌ها در مقابله با اسرائیلیات و مروّجان آن.....
- ۴۶..... ۱-۹-۲-۱ موضع پیامبر اسلام (ص) در قبال اسرائیلیات.....
- ۴۷..... ۱-۱-۹-۲-۱ موضع تهدید آمیز در برابر دل‌باختگان فرهنگ اهل کتاب.....
- ۴۹..... ۱-۱-۹-۲-۱ الف - توجیه نادرست.....
- ۴۹..... ۲-۱-۹-۲-۱ اقدام عملی برای محو آثار خرافی اهل کتاب.....
- ۴۹..... ۳-۱-۹-۲-۱ معرفی ملاک پذیرش روایات.....
- ۵۰..... ۴-۱-۹-۲-۱ دعوت مسلمانان به تمسک به ریسمان اهل بیت (ع).....
- ۵۱..... ۲-۹-۲-۱ موضع ائمه‌ی اطهار (ع) در قبال اسرائیلیات.....

۱۰-۲-۱- معرفی اجمالی ابن جریر طبری و تفسیر طبری..... ۵۲

### فصل دوم : نمونه‌های اسرائیلی و نقد آن‌ها

۱-۲- اسرائیلیات و قصص..... ۶۰

۱-۱-۲- اسرائیلیات و رعدوبرق..... ۶۰

۲-۱-۲- اسرائیلیات و آفرینش جهان هستی..... ۶۶

۳-۱-۲- اسرائیلیات و داستان حضرت آدم(ع)..... ۷۲

۱-۳-۱-۲- اسرائیلیات و ماجرای شیطان و چگونگی آفرینش آدم(ع)..... ۷۲

۲-۳-۱-۲- اسرائیلیات و آفرینش حواء..... ۷۹

۳-۳-۱-۲- اسرائیلیات و نحوه فریب آدم و حوا توسط ابلیس..... ۸۳

۴-۳-۱-۲- اسرائیلیات و چگونگی بنیاد خانه‌ی کعبه و خلقت عجیب آدم..... ۸۷

۴-۱-۲- اسرائیلیات و حضرت موسی (ع)..... ۹۴

۱-۴-۱-۲- نحوه‌ی غرق شدن فرعونیان و نجات بنی اسرائیل..... ۹۴

۲-۴-۱-۲- ماجرای علاقه به گوساله..... ۹۷

۵-۱-۲- اسرائیلیات و سحر و هاروت و ماروت..... ۹۸

۶-۱-۲- اسرائیلیات و والدین پیامبر اسلام(ص)..... ۱۰۷

۷-۱-۲- اسرائیلیات و چگونگی ارواح شهدا..... ۱۱۰

- ۱۱۱..... ۸-۱-۲ اسرائیلیات و لعنت جنبندگان.....
- ۱۱۴..... ۹-۱-۲ اسرائیلیات و ماجرای انتخاب داود و کشتن جالوت.....
- ۱۱۷..... ۱۰-۱-۲ اسرائیلیات و ماجرای طالوت و نشانه‌ی پادشاهی.....
- ۱۲۱..... ۲-۲ اسرائیلیات و مسائل اعتقادی.....
- ۱۲۱..... ۱-۲-۲ اسرائیلیات و امتحان ابراهیم(ع).....
- ۱۲۴..... ۲-۲-۲ اسرائیلیات و ماجرای زنده شدن مردگان درمقابل حزقیل.....
- ۱۲۸..... ۳-۲ اسرائیلیات و علوم قرآنی.....
- ۱۲۸..... ۱-۳-۲ اسرائیلیات و حروف مقطعه.....
- ۱۳۲..... ۴-۲ اسرائیلیات و تغییر معنای واژه.....
- ۱۳۲..... ۱-۴-۲ اسرائیلیات و برداشت غلط از واژه‌ی " حطه ".....
- ۱۳۶..... نتیجه‌گیری.....
- ۱۳۸..... فهرست منابع.....

چکیده‌ی انگلیسی

## مقدمه:

با ورود اسلام از شبه جزیره العرب و گسترش این دین جهانی در تمام جهان، تلاش‌های دشمنان دین نوپای محمدی برای براندازی آن شروع شد و در ابتدا با مقابله‌ی نظامی و زور، کار خود را آغاز کردند؛ ولی چون مؤثر واقع نشد، برای عداوت خود شیوه‌ی نوینی را اتخاذ کرده و به تحریف متون و حقایق اسلام پرداختند تا دین حضرت محمد (ص) را مشوش جلوه دهند.

در این میان، یهودیان که جزء سرسخت‌ترین دشمنان دین مبین اسلام بودند و کینه‌ی این دین را در دل می‌پروراندند از هر تلاشی بر ضد اسلام استفاده می‌کردند و یکی از شگردهای آن‌ها، وارد کردن خرافه‌ها و اکاذیب که ریشه در تورات تحریف شده‌ی خود داشتند، می‌باشد. این نوع افسانه‌های خرافی و داستان‌های ساختگی که از طرف اهل کتاب به خصوص یهودیان باشد را اسرائیلیات گویند.

سادگی برخی مسلمانان و همچنین اعتمادی که برخی خلفا به این عالمان یهودی داشتند، زمینه را برای نشر و گسترش دروغ‌های آن‌ها فراهم ساخت تا جایی که این خرافات وارد تفسیر آیات کریم شد و

بیشتر تلاش آن‌ها در مورد داستان‌ها و سرگذشت انبیاء بود تا ساحت انبیاء را در نظر مردم بدجلوه داده و عصمت آن‌ها را مخدوش سازند.

خرافات و مجعولات آن‌ها آنقدر زیاد بوده که وارد تفاسیر روایی هم شده‌اند. درمقابل، مفسران تلاش چشمگیری برای نشان دادن این اکاذیب و نقد آن‌ها نکرده‌اند و جز چند رساله و پایان‌نامه که به صورت کلی به برخی از اسرائیلیات موجود در قرآن پرداخته‌اند و مطالبی که در میان برخی تفاسیر در نقد این روایات شده است، آثار مستقلی وجود ندارد.

در این پایان‌نامه سعی شده تا جایی که امکان دارد این مجعولات را در سوره بقره در تفسیر جامع البیان طبری که نسبت به دیگر تفاسیر، اسرائیلیات بیشتری را در خود جای داده است، مورد بررسی قرار دهیم و به نقد اجمالی آن‌ها در حد توان پردازیم.

این پایان‌نامه پس از ذکر کلیات و آشنایی اجمالی با اسرائیلیات و عوامل گسترش آن و ذکر مروجان اصلی این اکاذیب و .... به بخش اصلی پایان‌نامه که نقل نمونه‌های اسرائیلی سوره بقره در تفسیر طبری و نقد آن‌ها است، می‌پردازد.

فصل اول:

کلیات و آشنایی اجمالی با اسرائیلیات :

در این فصل پژوهش ، مناسب است برخی از مقولات بنیادی اسرائیلیات مطرح شود ؛ به همین مناسبت بیان مسئله ، اهمیت موضوع ، پیشینه ، اهداف پژوهش ، سؤالات و فرضیه‌ها و سپس روش تحقیق آورده شده و در ادامه به تاریخچه‌ی مختصری از اسرائیلیات اشاره می‌شود .

## ۱-۱ کلیات :

### ۱-۱-۱ تعریف و بیان مسئله :

واژه‌ی اسرائیلی ، منسوب به اسرائیل یکی از القاب حضرت یعقوب (ع) بوده که بنی‌اسرائیل به همین دلیل به این عنوان مشهور هستند . اسرائیلیات ، جمع اسرائیلیه به داستان‌ها و رویدادهایی که از منابع یهودی و نیز مسیحی روایت می‌شود ، اطلاق می‌شود .

همجواری و معاصر بودن مسلمانان با اهل کتاب ، بیان جزئیات بیشتر قصص قرآنی در متون دینی اهل کتاب و علاقه‌ی اعراب به این مسائل ، نفوذ نصرانی‌ها در دستگاه خلافت امویان و تلاش برای منزوی



ساختن اهل بیت(ع) از صحنه‌های سیاسی و حکومتی ، از عوامل اصلی گسترش اسرائیلیات در متون دینی و تفسیری است.

برخی معتقدند که آغاز ورود اسرائیلیات در حوزه‌ی تفسیر قرآن ، به عهد صحابه بر می‌گردد که در این میان ، کعب الاحبار و وهب بن منبه جزء مروّجان اصلی این نوع احادیث بودند . نقل روایات اسرائیلی در تفسیر تابعین نسبت به صحابه ، سیر صعودی را طی کرده است که علاوه بر نقل روایات اسرائیلی از صحابه ، خود نیز به این امر اقدام کردند . در میان تابعین ، سدّی ، از همه بیشتر به نقل این نوع روایات همّت گماشت .

با توجّه به علاقه‌ی اعراب به قصص و داستان‌های پیشینیان ، گستره‌ی اسرائیلیات در تفسیر غالباً مربوط به تبیین آیاتی که بیانگر سرگذشت پیامبران قبلی و حوادث گذشته است ، می‌باشد .

بیشتر روایات اسرائیلی در تفاسیر روایی و تاریخی از سوی چند تن از دانشمندان مشهور یهودی و نصرانی یعنی عبدالله بن سلّام ، کعب الاحبار ، وهب بن منبه ، تمیم بن اوس ، ابن جریر و .... وارد حوزه-ی تفسیر شده است . میزان اثرپذیری تفاسیر از اسرائیلیات متفاوت است . برخی تفاسیر مثل جامع‌البیان طبری و درالمنثور سیوطی ، سرشار از اسرائیلیات هستند . بدین جهت بررسی و ارزیابی این روایات در کتب تفسیری ضرورتی ویژه دارد .

بنابراین نوشته‌ی حاضر بر آن است که با بررسی سندی و متنی روایات و با مراجعه به کتب تفسیری معتبری چون تفسیر المیزان ، تسنیم و ... این روایات را از روایات صحیح تمایز و تشخیص بدهد .

## ۱-۱-۲ اهمیت و ضرورت انجام تحقیق :

از آنجا که سنت به عنوان ثقل اصغر در کنار قرآن - ثقل اکبر- برای هدایت جامعه‌ی بشری و رسیدن به سعادت و در نتیجه به قرب الهی نائل شدن تا روز قیامت قرار دارد ، و در امر تفسیر و توضیح آیات

قرآنی نیاز به وجود روایات ، امری آشکار و بدیهی می باشد ؛ بنابراین تشخیص و تمییز روایات صحیح از غیر صحیح ضرورتی به پای خود روایات دارد ، و در این زمینه تشخیص روایات اسرائیلی بسیار مهم است .

### ۱-۱-۳ اهداف پژوهشی :

۱ - آشنایی با روایات اسرائیلی که در تفاسیر آمده است .

۲ - پاکسازی تفسیر طبری از روایات اسرائیلی .

### ۱-۱-۴ سئوالات و فرضیه های پژوهشی :

#### سئوالات :

۱ - روایات اسرائیلی در تفسیر طبری تا چه حدی بوده است ؟

۲ - سهم روایات اسرائیلی مربوط به کدام بخش از مطالب تفسیری است ؟

۳ - بهترین روش تشخیص روایات اسرائیلی در این تفسیر چیست ؟

۴ - از چه کتب تفسیری می توان برای نقد این روایات استفاده کرد؟

#### فرضیه ها :

۱ - در تفسیر طبری ، قسمت اعظمی از روایات از اسرائیلیات است .

۲ - روایات اسرائیلی بیشتر در زمینه ی قصص و سرگذشت انبیاء گذشته می باشد .

۳ - بهترین روش تشخیص روایات اسرائیلی از دیگر روایات ، از طریق سند و محتوا انجام می گیرد .

۴ - از کتب تفسیری معتبری همچون تفسیر المیزان و تسنیم و المنار .... می‌توان برای تشخیص اسرائیلیات استفاده کرد .

#### ۱-۱-۵ پیشینه‌ی نظری و تجربی موضوع :

با توجه به نقش و اهمیتی که اسرائیلیات در تفاسیر ایفا می‌کنند. در این زمینه به طور کلی، تحقیقاتی صورت گرفته است . از جمله کتبی که به اسرائیلیات و نقش آن‌ها اشاره کرده است : الاسرائیلیات و الموضوعات فی کتب التفسیر اثر محمد ابو شهبه ، التفسیر و المفسرون محمد حسین ذهبی ، التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشيب محمد هادی معرفت ، پژوهشی در باب اسرائیلیات در تفاسیر قرآن از محمد تقی دیاری می‌باشند .

پایان نامه‌هایی نیز به نام " اسرائیلیات و تأثیر آن در تفاسیر قرآن " نوشته‌ی محمدحسین میر صادقی در دانشگاه تربیت مدرس یا " بررسی اسرائیلیات در قصص انبیاء " نوشته‌ی مژگان نجفی در دانشکده اصول الدین تهران تدوین شده است ؛ ولی با توجه به این‌که در زمینه‌ی جمع آوری و بیان روایات اسرائیلی در تفسیر جامع البیان طبری کار جدی صورت نگرفته است ، این تحقیق در صدد پرداختن به این موضوع به صورت کلی می‌باشد.

#### ۱-۱-۶ روش انجام تحقیق :

روش تحقیق در این رساله ، به صورت کتابخانه‌ای و توصیفی می‌باشد که با استفاده از کتب مختلف تفسیری و غیره و همچنین با بهره‌گیری از سایت‌های تخصصی و نرم‌افزارهای موجود ، صورت گرفته است .

## ۱-۲ آشنایی کلی با اسرائیلیات :

### ۱-۲-۱ مفهوم اسرائیلیات:

واژه‌ی اسرائیلیات جمع اسرائیلیّه، منسوب به اسرائیل، لقب حضرت یعقوب (ع) بود و فرزندان او را اعم از نسبی و ایمانی، بنو اسرائیل می‌گفتند.

در قرآن کریم، واژه‌ی «اسرائیل» دو بار در آیه‌ی ۹۳ سوره‌ی آل عمران و آیه‌ی ۵۸ سوره‌ی مریم چهل و دو بار واژه‌ی « بنی اسرائیل » به کار رفته که در تمام موارد، به همین معناست . اما در مورد علت نامیدن حضرت یعقوب (ع) به این لقب، نظرات گوناگونی وجود دارد که برخی از آنها، خود از «اسرائیلیات» می‌باشد. استاد معرفت به ذکر این معنا تنها اکتفا کرده‌اند که : «اسراء» به معنی «غلبه» و «ئیل» به مفهوم «قدرت کامله» یعنی خداوند می‌باشد ؛ پس اسرائیل به معنی غلبه کننده بر خداست، چه این که بر اساس اسطوره‌ای در تورات ، در جریان کشتی‌گیری یعقوب با خدا ، یعقوب پیروز می‌شود و سپس این لقب بر وی نهاده و ماندگار می‌گردد. ( هاکس ، ۱۳۷۷ش ، ۵۳ ؛ معرفت ، ۱۴۱۹ق ، ۲ ، ۸۰ - ۷۹ ) این در حالی است که در منابع حدیثی شیعی و جوه تسمیه‌ی دیگری نیز گفته شده ، از جمله این‌که «اسراء» به معنی «عبد» و « ایل » به معنی « الله » است و اسرائیل یعنی «عبدالله» ( مجلسی ، ۱۴۰۴ق ، ۱۲ ، ۲۸۴ )

ذهبی درباره‌ی مفهوم اسرائیلیات می‌نویسد : متقدمان در این باره سخنی نگفته‌اند ؛ ولی برخی از محققان کنونی درباره‌ی آن گفتگو کرده‌اند . از جمله این محققان ، برخی معتقدند که اگرچه واژه‌ی « اسرائیلیات » به ظاهر رنگ یهودی دارد و هر آنچه که از طریق یهودی وارد حوزه‌ی تفسیر می‌شود ، دربر می‌گیرد ؛ ولی مراد از آن ، معنایی گسترده‌تر است و هر آنچه را که رنگ و جلوه‌ای از یهودومسیحیت دارد ، و متأثر از فرهنگ یهودی و مسیحی است ، شامل می‌شود ؛ پس بدین ترتیب ، « اسرائیلیات » از باب تغلیب به هر دو فرهنگ یهود و نصرانی اطلاق می‌شود ؛ ولی یهودیان در این زمینه از شهرت بیشتری